

яшчэ „членам буржуазнай *дэмакратычнай* партыі“. У гэтым азначэнні тлумачальнага слоўніка слова „*дэмакратычнай*“ выразна саступае паводле экспрэсіі слову „буржуазнай“. Да таго ж першыя пазытыўныя *дэмакраты* хутка станавіліся злодзеямі — *дэмакрат* Гарбачоў разваліў краіну, Шушкевіч яму дапамагаў, а таксама будаваў лецішча *маладэмакратычным* шляхам — нібыта краў цывікі.

Цяпер сярод беларусаў ёсць *нацыянальныя дэмакраты*, *хрысьціянскія дэмакраты*, *сацыяльныя дэмакраты* і *лібэральныя дэмакраты*. Усе абсалютна розныя, але павязаныя адной мэтай — хутчэй гэтую *дэмакратыю* аднавіць.

Дэмбель

Рыгор Барадулін

Кепскі той салдат, што зь першага дня службы ў арміі пра *дэмбель* ня думае, бо ў бацькоў-камандзіраў адна задача — каб служба раем не здалася.

Дэмбель — гэта дэмабілізацыя, дзень, калі падпісваюць загад аб сканчэнні службы ў войску. Тыя, хто падлягаюць *дэмбелю*, адлічваюць кожны дзень, і паўсюль, дзе можна, і нажамі выражаюць, а цяпер і флямастэрамі пішуць, колькі засталася да *дэмбелю*.

Дэмбелянты — гэта „старыя“, а маладое папаўненьне — „салагі“. *Дэмбелянт* загадзя рыхтуецца да чаканага дня, мяняе ўсё на новае — ад рэменя да чаравікаў.

„Салагі“ паслугоўваюць „старым“. Любяць *дэмбелянты* розныя фантазіі — ляжыць *дэмбелянт*, прыкладам, на койцы, а „салагі“ марудна нясуць койку й ціха пагойдваюць, а іншыя махаюць над ім галінамі — гэта *дэмбелянт* плыве ў *дэмбель*.

Дэмбелянтаў звычайна ня дужа загружаюць працаю. Праўда, калі патрапіць у няласку, начальства можа *дэмбель* падпісаць 31 сьнежня ўвечары або 1 студзеня. Сьвяткуй тады навагоднюю ёлку зь мядзьведзем, калі ён яшчэ дзе ацалеў.

Слова *дэмбель* грэе салдата сподзевам.

Дэфіцыт

Сяргей Харэўскі

Колькі існуе цывілізацыя, гэтулькі ж існуе і *дэфіцыт*. Пра гэта сьведчыць і рымскае паходжаньне самога слова — брак, недахоп, нястача чаго-небудзь — прыкрыя, неадступныя спадарожнікі чалавецтва. Але ў лаціне яно гучыць як афіцыйнае паведамленьне: „*дэ-фі-цыт*“. Як непазьбежнасьць.

У савецкі час *дэфіцытам* магло стаць што заўгодна: ад кніг і чорнай ікры (чаму былі свае тлумачэнні) да невытлумачальнага *дэфіцыту* цукру ці гаспадарчага мыла. *Дэфіцытам* пачалі называць самі тавары, якіх бракавала. Гэтае слоўца было на вуснах у кожнага беларуса: „*выкінулі дэфіцыт*“, на прылаўку зьявіўся рэдкі тавар — „*знайшоў дэфіцыт*“, „*уханіў дэфіцыт*“, „*якіх бы дэфіцытаў да стала*“.

Каб разьмяркоўваць савецкія *дэфіцыты* пароўну, была і адмысловая фор-

ма гандлю — сталы заказаў. Для рабочых, для вэтэранаў, для дыябэтыкаў. Раз у месяц савецкі чалавек меў магчымасьць пакаштаваць *дэфіцыту* — татнае пасты, марожаных курэй, кансэрваванага гарошку. Абавязкова ў нагрузку да *дэфіцыту* пакупнік мусіў прыкупляць і тое, што няма як прадаць: да томіка Караткевіча — палінялых вершыкаў, да польскага шампуню — зубнога парашку ў запыленай кардоннай пушачцы.

Зь перастройкай зьмест знаёмага слова пашырыўся: у мастакоў намеціўся *дэфіцыт ідэяў*, а ў моладзі заўважылі *дэфіцыт маралі*. Загаварылі пра *дэфіцыт сумленьня* і нават пра *дэфіцыт духоўнасьці*. Пакуль газэты й палітыкі дэбатавалі пра *дэфіцытную эканоміку* і *дэфіцыт ідэйнасьці*, аднекуль зьявіўся новы невядомы бязьлітасны *сындрам набытага імунадэфіцыту*. Зь ягоным прыходам куча сацыялістычных *дэфіцытаў* ператварылася ў гару. Бракавала цяпер шпрыцоў, прэзэрватываў, посуду, лекаў, рыштунку і ўрэшце навукі.

Беларусі шмат чаго бракавала і бракуе сёньня. Колькі б людзі ні змагаліся з *дэфіцытам*, ён уваскрасае паўсюль, у розных праявах. А вось чаго ў Беларусі заўсёды хапала, на што *дэфіцыту* не было, як пісаў Караткевіч, дык гэта на кепскае начальства.

Жорны

Уладзімер Арлоў

Жорны, або ручны млын — адна з найгалоўнейшых вынаходак чалавека. Дзякуючы *жорнам* людзі атрымалі хлеб.

Некалі *жорны* былі амаль у кожным беларускім сялянскім двары, займаючы пачэснае месца ў сенцах ці ў самой хаце. За дзень на каменных *жорнах* можна было змалоць тры пуды жыта. У гады калектывізацыі ў немажальных вёсках, што стаялі на пяшчаных полацкіх землях, гаспадароў *жорнаў*, выконваючы разнарадку, часта запісвалі ў кулакі.

Васіль Быкаў згадваў пра аднавяскоўца, які, каб уратавацца ад Сібіры, прынародна разьбіў свае *жорны* на панадворку. Удзень расколатыя камяні-*жарнавікі* ляжалі навідавоку, а па начах гаспадары-суседзі скручвалі іх драгатам ды ўпотай малолі зерне.

Энцыкляпэдыя этнаграфіі Беларусі сьцьвярджае, што *жорны* захоўваліся ўва ўжытку да 50-х гадоў ХХ стагодзьдзя, але гэта ня так. Нягледзячы на велічныя посьпехі савецкага народу ў камуністычным будаўніцтве, яшчэ напрыканцы 60-х, баячы лета ў роднай мацінай вёсцы на Шклоўшчыне, я шмат разоў уласнаручна круціў бабуліны *жорны*.

У далёкіх лясных вёсках, дзе жыве дзясяткі два старых, дзе найбліжэйшая крама за дзесяць кілямэтраў, а аўталаўка з хлебам прыяжджае раз на пару тыдняў, *жорны* й сёньня ратуюць беларускага селяніна.

Апошні раз жывыя *жорны* мне выпала бачыць у забытай Богам і ўладаю расонскай вёсачцы на мяжы з „братняй“ Расеяй. „Галасавалі, дзетка, за таго лукашонка, а цяпер во гора сваё на *жорнах* мелем“, — сказала старая кабета зь некалі блакітнымі вачыма.

Размова адбывалася летась. Значыцца, энцыкляпэдычны артыкул пра *жорны* вымагае напрыканцы стагодзьдзя істотнага ўдакладненьня.